

НАДІЯ БІЛАНЬ

«БУДУ РЕВОЛЮЦІЙНО-ПИЛЬНИМ ВОЇНОМ...» ВІЙСЬКОВА ПРИСЯГА УПА

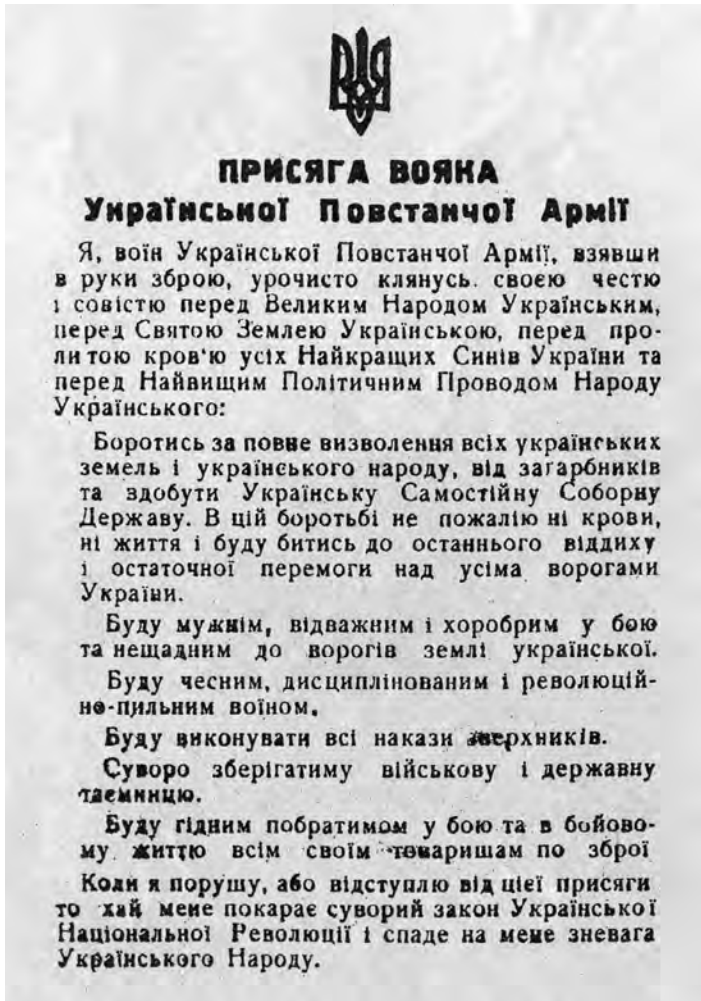
Повстанці зняли шапки, рушничі переклали з правої до лівої руки. Делегати поклали пальці правої руки на тризуб. Командир поволі читав текст присяги, а бійці повторювали за ним кожне слово.

У тексті присяги було чітко сформульовано мету боротьби — здобути Українську Соборну Самостійну Державу, а саму клятву адресовано рідному народу та землі

На вірність Україні першими присягли Українські січові стрільці — 1914 року, під час Першої світової війни, задовго до проголошення незалежності УНР та ЗУНР, коли наші землі все ще входили до складу різних держав.

Подібно, в умовах окупації під час Другої світової війни, присягали на вірність українському народу вояки Української повстанської армії.

Першу таку присягу склали на Великдень 1943 року в лісах Рівненщини. Урочиста церемонія відбулася ввечері біля великої ватри. Їй передували великодня сповідь та причастя вояків, святкове богослужіння. Присягали партизани на хресті та Євангелії за текстом присяги армії Української Народної Республіки 1917—1920 років. Провів церемонію священник, який перед тим правив службу, а святкову промову виголосив перший командир Української повстанської армії Дмитро Клячківський — «Клим Савур». Тоді присягу склали понад п'ятсот повстанців. Згодом, 19 липня 1944 року, Головний військовий штаб УПА наказом № 7/44 зобов'язав повстанські відділи складати присягу за текстом, затвердженим підпільним парламентом — Українською головною визвольною радою. У тексті присяги було чітко сформульовано мету боротьби — здобути

Офіційний
текст присяги,
затверджений УГВР

Українську Соборну Самостійну Державу, а саму клятву адресовано рідному народу та землі. До наказу було додано інструкцію щодо порядку проведення відповідних святкових заходів.

Присягати вояки УПА мали дуже урочисто, за участю представників від проводу чи вишого місцевого керівництва, а також священика, який відправляв літургію або молебень

До свята присяги вояки готувалися кілька днів: проводили репетиції хору, вивчали напам'ять текст присяги, встановлювали польовий вітвар

Після присяги сотні
Юліана Матвієва —
«Недобитого».
Польова служба
Божа. Гуцульщина;
весна 1944 року

за упокій полеглих повстанців. До присяги приводили вояків, які пройшли вишкіл. Це міг бути й один відділ, хоча часом на урочистості кілька сотень збиралося разом.

До свята присяги вояки готувалися кілька днів: проводили репетиції хору, вивчали напам'ять текст присяги, встановлювали польовий вівтар. Іноді для богослужіння споруджували окремий престол, який ставили трохи осторонь.

Урочисто мали виглядати також самі повстанці, тому вони підстригали волосся та голилися, ладнали одяг, ремонтували та начищали чоботи. Вояки УПА дуже часто, а особливо на свята одягали під однострій вишиванки. Також у деяких відділах повстанці перетворювали своє щоденне вбрання на святкове за допомогою краватки, яку одягали до звичайної сорочки.

Особливу увагу приділяли зброї, яка мала бути чистою до блиску, та чіткому й синхронному виконанню команд.

Церемонія відбувалась на великій галявині, де вояки зі зброєю в руках шикувалися в каре (незамкнений чотирикутник).

У центрі стояв вівтар, на якому розміщували реліквії для присяги (згідно з інструкцією УГВР, це був тризуб, однак нерідко присягали на важкій зброї, переважно на кулеметі; поруч на престолі також міг бути хрест).

Командував церемонією хтось із сотенних чи курінних. Приймали присягу вояків представники вишого командування із цієї воєнної округи (структурний підрозділ в територіальному поділі УПА), вони ж робили огляд відділів, тому це свято також було демонстрацією військової підготовки новобранців.

Представник вишого командування виголошував промову, у якій роз'яснював важливість присяги й акцентував на необхідності зберігати вірність ідеалам повстанського руху, боротися за здобуття Української Соборної Самостійної Держави.

Опісля на середину, до престолу, виходив почет із тризубом, якому віддавали честь. До нього приступали делегати від кожного відділу. Ось як це описує у спогадах підполковник УПА Степан Фрасуляк — «Хмель»: «На приказ: “До присяги!” повстанці зняли шапки, кріси [рушниці] переложили з правої до лівої руки, два пальці правої руки піднесли на висоту очей. Делегати поклали пальці правої руки на тризуб. Я читав поволі текст присяги, а повстанці повторювали за мною кожне слово».

Тоді правила службу Богу, молебень чи панахиду за загиблими повстанцями, співав повстанський хор. Церемонію завершували відмаршируванням почту з тризубом та виконанням гімну «Ще не вмерла Україна». Після цього відділи роями мали розписатися на аркуші з текстом присяги.

Також на повстанців чекала «розважальна імпреза»: декламації віршів, веселі та повчальні театральні мініатюри чи навіть цілі вистави.

Емоційний стан молодих людей, які шойно присягнули до смерті боротися за свободу, згадує той самий «Хмель»: «Це вже були заприсяжені повстанці, які перед хвилиною, перед святими символами України клялися зірвати кайдани, якими ворог закував Україну, та вибороти для неї світле Воскресіння».

Така урочистість церемонії складання присяги була так чи інакше традиційною як для українських збройних формувань періоду Української революції 1917—1921 років, так і для армій інших країн, адже символізувала не лише прийняття новобранців до війська, але і їхню відданість державі та народу. Віддання почесней національній символіці мали це підкреслити.

Представник вишого командування роз'яснював важливість присяги та наголошував на необхідності боротися за здобуття Української Соборної Самостійної Держави

Степан Фрасуляк — «Хмель»: «Це вже були заприсяжені повстанці, які перед хвилиною, перед святими символами України клялися зірвати кайдани, якими ворог закував Україну, та вибороти для неї світле Воскресіння»

ВОЛОДИМИР МОРОЗ^{*}

«ПРАПОР ЧЕРВОНО-ЧОРНИЙ — ЦЕ НАШЕ ЗНАМЕНО...» ЯКИМ БУВ СТЯГ УПА?

Ідея цієї публікації народилася під час однієї з численних дискусій у facebook. Яким був прапор, що під ним у бій ішли повстанські загони? А яким — знамено ОУН? І на чому боші правда? Адже в спогадах ветеранів є різні інтерпретації.

Поєднання червоного й чорного кольорів у світовій традиції загалом і українській зокрема не поодинокі. Ця стаття, однак, стосується тільки тих випадків, які утвердили в Україні червоно-чорну символіку, насамперед прапор, як знак боротьби за волю України.

Українські січові стрільці

*Лицарство Залізної
Остроги (ЛЗО) —
наслідок «мінор-
них настроїв» січо-
вого стрілецтва*

Після кривавих боїв УСС на горі Лисоні їх перевели на відпочинок в околиці Миколаєва над Дністром (села Розвадів, Пісочна та ін.). Тут у листопаді 1916 року виникло Лицарство Залізної Остроги (ЛЗО) — як наслідок «мінорних настроїв» січового стрілецтва.

Відомий поет Роман Купчинський згодом писав, що це було не просто товариство, а орден, який поставив за мету «насталювання характерів і плекання товариської культури». Серед лицарів Залізної Остроги були Іван

---

^{*} Також у статті використано матеріали, надані Юрком Юзичем, Володимиром В'ятровичем, Тарасом Зенем і Миколою Бігусом.